

Verantwoording bij de Lijst van toegestane instrumenten voor de verwijzing naar LWOO/PrO voor het schooljaar 2011 - 2012

(opgesteld door de Certificeringcommissie van de RVC-VO Landelijk)

1. Inleiding

In haar vergadering van juni 2008 heeft de RVC-VO Landelijk besloten om de verantwoording van de lijst elk jaar te beperken tot het verantwoorden van veranderingen op de lijst ten opzichte van die van het voorafgaande jaar. Dit houdt in, dat men voor de achtergronden en de uitgangspunten van deze Verantwoording verwezen wordt naar de Verantwoording van de lijst van het jaar 2009-2010 zoals die in juni 2008 is vastgesteld en ook op de website van RVC Landelijk (www.rvc-vo.nl) te raadplegen is.

Daar is ook vastgelegd hoe de Commissie omgaat met de COTAN beoordeling van de diverse instrumenten. Ook is daar verantwoord waarom en op basis van welke criteria de diverse beoordelingscategorieën voor LWOO en PrO van 0 tot IV ontwikkeld zijn.

Tenslotte wordt uitvoerig aandacht besteed aan zaken als het hoe en waarom van adaptief toetsen en de aanbevelingen van het gebruik van klassikale dan wel individuele IQ- tests, van verbale dan wel non-verbale IQ - tests en de aanbevelingen ten aanzien van het gebruikmaken van sociaal-emotionele vragenlijsten voor leerlingen in afhankelijkheid van hun leesvaardigheid.

Wanneer zich binnen de commissie op deze onderdelen wezenlijk verschillen ten aanzien van bovenstaande zaken voordoen zullen ze in de jaarlijkse Verantwoording gerapporteerd worden.

Vorig jaar is gemeld dat we in opdracht van het ministerie ook onderzoek zouden doen naar handelingsgerichte diagnostiek. Op grond van de beleidsvoorstellen -het afgelopen jaar gedaan- waarin in een meer dan voorlopige en bijzondere plaatsbepaling voor de RVC-VO in het landelijke verwijzingstraject is voorzien, is besloten van verder onderzoek ter zake af te zien.

Zoals gesteld gaan we voor de vaststelling uit van de werkwijze zoals die in de *Verantwoording van 2008* geschetst is. Op deze werkwijze heeft zich echter één overigens kleine verandering voorgedaan die we in paragraaf 2.1 zullen bespreken. Het gaat dan met name over de onafhankelijker opstelling ten aanzien van de COTAN beoordelingen ingeval er zich in de praktijk problemen voordoen.

Net zoals dat in de afgelopen jaren het geval was, zijn het vooral de bevindingen in de data base van de RVC-applicatie die ten grondslag liggen aan de voorstellen van de commissie. We zullen daarop in paragraaf 2.2 nader ingaan. Overigens zal de Commissie binnenkort haar verslag over het data base onderzoek openbaar maken. Dit in haar opzet zo transparant en controleerbaar mogelijk voor een ieder te werken.

In hoofdstuk 3 zullen we ingaan op de daadwerkelijke veranderingen in de lijst.

2. Uitgangspunten en bevindingen voor de vaststelling van de lijst van instrumenten voor het schooljaar 2011-2012

2.1. Standpuntbepaling t.a.v. de beoordelingen door de COTAN

Tot dusverre heeft de commissie in alle tevredenheid altijd de beoordelingen door de COTAN - zij het met enige nuancerings - overgenomen bij de vaststelling van de lijst. Die nuancerings sloegen dan vooral op (ook in bepaalde opzichten door de COTAN geaccepteerde) aspecten als het ontbreken van onderzoek naar criteriumvaliditeit van vooral metingen van leerprestaties. Verder werden wel eens instrumenten voorlopig in de lijst opgenomen, die niet helemaal voldeden aan de eisen, maar waarvoor geen deugdelijk alternatief voorhanden was. Zo werd jarenlang de PMT-k opgenomen, hoewel de onderliggende theorie en de normen te verouderd waren. Ook werd en wordt de WISC al jaren geaccepteerd ondanks het ontbreken van een score van criteriumvaliditeit. Ook voor deze test is geen deugdelijk alternatief voorhanden. Maar wanneer die zich zou voordoen, dan...

Kort en goed op een paar voor de praktijk relevante zaken na werd altijd aangesloten bij de bevindingen en beoordelingen door de COTAN. Totdat vanuit de aanmeldende scholen veel reacties kwamen m.b.t. de handelwijze van m.n. het CITO.

De afgelopen paar jaar werden de scholennamelijk geconfronteerd met de invoering door het CITO van de vernieuwde LVS- toetsen, oftewel de LOVS-toetsen. Het CITO is hier voor wat betreft de RVC werkzaamheden niet onproblematisch te werk gegaan, omdat:

- a. men niet eerst de beoordeling door de COTAN heeft afgewacht;
- b. op het moment dat de nieuwe versie verscheen, verdween volgens de scholen de mogelijkheid om de oude vertrouwde toetsen nog aan te schaffen. Dit steekt des te meer, wanneer men beseft, dat de nieuwe toetsen vanwege het ontbreken van een COTAN beoordeling niet gebruikt mochten worden;
- c. volgens scholen werd vanuit CITO gecommuniceerd dat de vernieuwde toetsen voor de aanmelding van leerlingen gebruikt mochten worden.

De invoering van de LOVS-toetsen heeft zo het afgelopen jaar voor de nodige problemen gezorgd. Ten eerste ontstond er handelingsverlegenheid op de scholen. Vervolgens konden de RVC's de scholen geen toezeggingen doen, aangezien zij aan de gezamenlijk afgesproken lijst schatplichtig waren. De RVC-VO Landelijk en Certificeringcommissie waren gehouden aan de ministerieel vastgestelde tekst met betrekking tot de toegestane instrumenten voor dat jaar. Tenslotte, zou men al willen meegaan met de ontstane situatie, dan beschikte de data-base niet over de gegevens om alsnog tot (digitale) acceptatie en verwerking van de LOVS- toetsen over te kunnen gaan.

De ontstane verwarring moest uiteindelijk met kunst en vliegwerk door RVC-VO Landelijk in samenspraak met Ministerie en Certificeringscommissie opgelost worden. Het allereerste uitgangspunt hierbij was dat de scholen die zich zo progressief richting vernieuwing hadden opgesteld niet de dupe mochten worden van de ontstane situatie. Door extra investeringen in de database en een intensieve communicatie naar de scholen werd het mogelijk de LOVS voor

een jaar toe te staan, onder uitdrukkelijke conditie dat de toetsen zo snel mogelijk ter beoordeling aan de COTAN zouden worden voorgelegd.

In de nabeschouwing van deze actie werd door RVC-VO Landelijk in haar landelijk overleg vastgesteld om een iets grotere handelingsvrijheid ten aanzien van de COTAN beoordelingen in te bouwen. De redenering hierbij was: ondanks het ontbreken van een beoordeling wist de Commissie op basis van de werkwijze en de materiaalbasis bij het CITO dat de beoordeling wel goed zou komen. Wanneer de Commissie een grotere handelingsvrijheid had gehad, dan zou de hierboven beschreven problematiek sneller opgelost kunnen worden. Waarvan acte.

2.2 Bevindingen uit de data base.

Evenals vorig jaar hebben we een aantal analyses doorgevoerd op de gegevens in de data-base. *Allereerst* hebben we gekeken of er ten opzichte van voorafgaande jaren een verschil in frequentie is aan te wijzen in het gebruik van de diverse tests en in hoeverre dit te maken heeft met de mate van taalbeheersing en beoogde verwijzing van leerlingen. Dit, om vast te stellen, of in de praktijk bij de keuze van een test voldoende rekening wordt gehouden met de (verbale) mogelijkheden van een leerling. (2.2.1.)

Ten tweede, gaan we na in welke mate afzonderlijke IQ-tests een beroep doen op schoolse prestaties: wanneer dat beroep te groot wordt, worden leerlingen met een magere schoolprestatie mogelijk ook een (te) laag IQ toegemeten. Dit kan niet beoogde consequenties hebben voor de indicatiesoort van de leerling. (2.2.2.)

Ten derde, Gegevens omtrent beide bovengenoemde aspecten hebben consequenties voor de kwalificatie die aan een test in de Lijst van Instrumenten wordt toegekend. (2.2.3)

Ten vierde gaan we na in hoeverre er in de praktijk doorgetoetst wordt ingeval van de leervorderingtoetsen, zoals die van het CITO (Ivs.). Na een discussie van een aantal jaren, waarbij de zogenaamde normtabel van het CITO (2003) centraal stond, was besloten in principe en volgens aanwijzingen in de Lijst van Instrumenten door te toetsen met een toets die voor DL minder dan 10% afwijkt van de vastgestelde DLE. (2.2.4)

Tenslotte worden de SE- vragenlijst onder de loep genomen voor wat betreft de vraag in welke mate bij de selectie van de vragenlijsten rekening wordt gehouden met de leescapaciteit van de leerling. De aanwijzingen laten daarover geen twijfel bestaan: bij een leesniveau van $DLE < 40$ (eind groep 6) moet men zich afvragen of de leerling de vragen wel begrepen heeft. Ingeval van $DLE < 30$ (eind groep 5) wordt aan de leesvoorwaarde niet voldaan om van een dergelijke vragenlijst gebruik te maken. (2.2.5)

Voor de goede orde voor 23555 leerlingen is in 2009 LWOO aangevraagd en voor 5870 leerlingen PrO. In totaal 29.425 leerlingen.

2.2.1. Het gebruik van intelligentietests

Nog steeds wordt de NIO in verreweg de meeste gevallen gebruikt (57,9%) . Toch is dit percentage lager dan 2 jaar geleden (62.5) en vorig jaar (59.9) Deze verandering komt bijna geheel ten goede aan de IQ tests die meer aangeraden worden ingeval er een aantoonbaar taalprobleem aanwezig is (de talige vakken zijn 50% of meer achtergebleven in vergelijking

met de DL). Het gaat hier om de beide versies van de SON (vooral voor NT2 problematiek) en om een aanvraag PrO (WISC, SON en in mindere mate NDT). Kijken we naar de percentages van deze tests ingeval van een PrO-aanvraag dan zien we dat de NIO in plm. 33% van de gevallen wordt gebruikt, de hierboven genoemde meer aangeraden tests in 57% van de gevallen. Vooral de NDT profiteert hiervan. Deze test wordt in de huidige lijst positiever beoordeeld ingeval van een PrO aanvraag, maar dit komt vooral doordat de NDT over de hele linie wat hoger scoort dan de andere tests. Dit heeft dan als bijkomend voordeel dat hij meer met de WISC en SON overeenkomt in de lage scores maar aan de andere kant van het spectrum ook eerder dan de andere tests boven de 90 uitkomt en zodoende (misschien wel onterecht) SE-onderzoek noodzakelijk maakt om de getoonde leerachterstanden te verklaren en een LWOO beschikking mogelijk te maken.

De kwalificaties voor tests die zijn toegevoegd aan de lijst hebben weliswaar een positieve ontwikkeling bij de keuze van IQ-tests teweeg gebracht, maar het testgebruik is nog lang niet waar het wezen moet.

2.2.2. Intelligentiescore vergeleken met leerprestaties/-achterstanden

In eerste instantie hebben we gekeken naar de gemiddelde IQ-scores per test in het LWOO. Deze scores hebben we afgezet tegen de gemiddelde leerachterstanden, te weten de 4 DLE's opgeteld. (in de rapportage laten we ook zien hoe de IQ score zich verhoudt tot de 4 verschillende DLE's.)

Het blijkt dat de NDT en de IVO uitkomen boven het gemiddelde totaal IQ (86.4) van de LWOO leerlingen (87.9). In het geval van de IVO hebben we hiervoor een gemakkelijke verklaring. Ook de leerprestaties van deze leerlingen ligt duidelijk bovengemiddeld (156,3 tegenover 151.7 als gemiddelde score). Bij de NDT is dat echter duidelijk niet het geval: de gemiddelde leerprestatie is daar 143.9. Dus het hoogste IQ bij zo goed als laagste leerprestatie. Wanneer we naar de tabellen kijken waarin we opklimmend per 5 IQ punten naar de gemiddelde leerprestaties kijken, komen we een dergelijk laag gemiddelde over alle tests eigenlijk niet tegen. Het is dan ook zeer de vraag of het wel zinvol is de NDT voor LWOO aanvragen te gebruiken.

Wanneer we naar de diverse gemiddelde leerprestaties per IQ-test kijken, dan zien we dat de NIO, GIVO en IVO telkens hogere leerprestatiescores nodig hebben om tot hun IQ bepaling te komen. Dit is niet het geval bij WISC, SON en NDT. (Maar dat laatste wisten we al.). Die hebben beduidend minder leerprestatie nodig om tot een hogere score te komen. Voor de SON dient nog aangetekend te worden dat hier de leerprestaties helemaal laag zijn. Dit geldt dan met name voor de leesvakken en de spelling. Rekenen gedraagt zich bijna normaal. De verklaring hiervoor is duidelijk. De SON wordt zeer veelvuldig ingezet bij NT2 leerlingen die nog bezig zijn de taal te verwerven en zodoende de talige schoolzaken nog niet voldoende beheersen.

We zijn voor de hele range (IQ van 55 tot en met 120 per 5 scorepunten (56-60, 60-65, etc.) nagegaan in hoeverre IQ scores per test samenhangen met de leerprestaties. Wat dan opvalt in het materiaal, is, dat de NIO constant om hogere scores dan gemiddeld vraagt. Dus lagere scores bij relatief hoge leerprestaties. Ook wordt de NIO meer dan eens door de andere klassikale tests vergezeld en soms zelfs overtroffen. Nu hoeft dat voor de IQ gebieden waarvoor geen beleid mogelijk is (tussen 80 en 120) geen probleem te zijn behalve wanneer de scores strijdig zijn. Maar in dat laatste geval gaan andere overwegingen, zoals profielscores, SE problematiek e.d. belangrijk meespelen. Ook wanneer het IQ onder de 75

ligt en er LWOO wordt aangevraagd, (*en dat zijn er heel wat: 1685 van de 23.000*) zal vooral naar andere dingen dan het IQ gekeken worden om een LWOO te rechtvaardigen; met name de leerprestaties zullen daar cruciaal zijn. Maar in geval er sprake is van beleid -en wel tussen 75 en 80 - is het van belang dat we op de cijfers kunnen vertrouwen. En dan zien we dat de klassikale tests (GIVO, IVO en NIO) duidelijk gekoppeld zijn aan hogere leerprestaties van 3 punten of meer. Wanneer men zich realiseert, dat de gemiddelde score voor de leerprestaties voor meer dan 70% door de klassikale tests bepaald wordt is er nog van een veel groter verschil tussen individuele cq. nonverbale tests en klassikale tests sprake. Alleen de NDT past zich hier aan bij de individuele tests, zoals we al vermoedden. In het geval van de LWOO aanvragen hoeven deze afwijkingen in het IQ niet doorslaggevend te zijn, omdat een hoger schooltype wordt aangevraagd dan het IQ zou doen vermoeden. Anders wordt het wanneer we dezelfde zaken zouden vinden ingeval de lagere onderwijsvorm wordt aangevraagd en dat dan mede op grond van een laag IQ.

De cijfers tonen alleen voor LWOO aanmeldingen al aan, dat het toevoegen van de kwalificaties 0 t/m IV een goede greep is geweest. *Vooraf in geval van beleid of strijdigheid van gegevens dient men er op toe te zien dat de geëigende tests worden gebruikt.*

Aparte aandacht verdient een analyse van deze gegevens bij PrO-aanmeldingen. Als je naar het verloop van de leerprestaties kijkt ten aanzien van de stijging van de IQ-scores, dan zie je dat de leerprestaties maar weinig met het IQ mee veranderen. Dit is tenminste het geval, wanneer we naar de opgetelde 4 DLE's kijken. Wanneer we naar de afzonderlijke DLE's kijken, dan zien we dat in de onderste IQ regionen de leervakken technisch lezen en spelling het relatief goed doen. PrO leerlingen met een hoger IQ hebben slechtere resultaten op deze twee vakken, maar scoren daarentegen beter op inzichtsvakken begrijpend lezen en inzichtelijk rekenen. Het omslagpunt bevindt zich ergens rondom het beleids IQ tussen 75 en 80. Met name de leerlingen met een IQ boven de 80 doen het dan beter. Dit houdt in, dat wanneer we met beleid of strijdigheid van doen hebben (IQ 75 en hoger) we met een duidelijk ander type leerling te maken hebben. En dat een overweging LWOO niet zomaar weggewuifd mag worden.. Mogelijk hebben we hier te maken met PrO beschikte leerlingen die op het LWOO beginnen. Veel meer dan dat het voor het LWOO het geval was, worden beslissingen om voor het PrO aan te melden vooral door de leerachterstanden ingegeven. We komen dan ook nogal vreemde dingen tegen. Zo worden er 71 leerlingen voor PrO aangemeld die een IQ onder de 55 hebben. En deze krijgen niet allemaal een negatieve beschikking. Meer dan 700 leerlingen (meer dan 12% van de PrO aangemelde leerlingen) hebben een IQ van boven de 80. Ook deze getallen wijzen op de leerproblematiek als belangrijkste criterium voor de PrO aanvraag.

Wanneer we naar de afzonderlijke tests kijken, dan zien we grote verschillen tussen de diverse testsoorten. Het gemiddelde voor de cumulatieve DLE score is voor de PrO aangemelde leerlingen 101.1. De WISC en NDT liggen hier iets onder. De SON ligt er om eerder genoemde redenen tamelijk ver onder (85.6). Wanneer we naar de GIVO, IVO en NIO kijken, dan zien we dat met name de GIVO er boven uitkomt (116,3) . Het gaat dan echter om slechts 13 gevallen. De commissie heeft jarenlang gewaarschuwd de GIVO niet te gebruiken bij een PrO aanvraag. Dat heeft blijkbaar geholpen. De NIO en IVO komen resp. 106.9 en 107.7. Bij de laatste heeft zeker meegespeeld, dat vrij vaak de internetversie wordt gebruikt. De internetcontext is zeker niet aan te bevelen voor de huidige leerlingengroep. Ook hier moeten we er weer rekening mee houden, dat de klassikale tests in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor het gemiddelde. In 30% van de gevallen wordt de NDT gebruikt. en die laat een heel laag gemiddelde voor de schoolprestatie zien van 95.8. Ook hier meet de NDT waarschijnlijk

te hoog. Zoals dat ook elders het geval is. In 45% van de gevallen wordt de NIO of de IVO gebruikt. Ze leveren dus een belangrijke bijdrage aan de vaststelling van het over all gemiddelde.

Kijken we naar de tabellen die de IQ stijging per 5 punten weergeven, dan zien we tot aan IQ 75 een wisselend beeld, met echter één constante: de NIO is telkens met een hogere (benodigde) leerprestatie verbonden. In de beleidscategorie tussen 75 en 80 is plotseling het vertrouwde beeld: de NIO vraagt gemiddeld om een onderwijsprestatie (4 x DLE) van 113.5, de IVO van 109.5 en de individuele tests blijven in dit opzicht rond de 100. De door IVO en NIO gemiddeld verlangde gemiddelde leerprestaties komen we verder in de PrO tabellen niet tegen, al dient gezegd dat ze voor LWOO aanvragen aan de lage kant zouden zitten. *We praten hier over gemiddelden en we moeten er rekening mee houden dat er leerlingen in het overgangsbied qua NIO/IVO zullen zitten, die met een hoger IQ voor LWOO in aanmerking gekomen zouden zijn.*

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat er nog vrij veel leerlingen (720 van 5870) zijn waarvoor met een hoger IQ dan 80 PrO wordt aangevraagd. Er zijn zelfs 42 leerlingen bij met een IQ tussen 91 en 120. Opvallend hierbij is dat de rekenscores gemiddeld duidelijk de hoogste zijn. *We mogen aannemen, dat hier onder een flink aantal vangnet aanvragen zitten met plaatsing in het LWOO. Het is echter niet geheel uit te sluiten dat er ook een aantal leerlingen met leerstoornissen schuil gaan die beter af zouden zijn met een LWOO beschikking en plaatsing in een OPDC.*

Het geheel van deze paragraaf overziend, zou men tot de conclusie moeten komen, dat het goed is door te gaan met de categorieën 0 t/m IV gescheiden voor LWOO en PrO. Ook kunnen we vaststellen, dat de werkelijkheid in dezen weerbarstig is. Er is sprake van een tendens om wat vaker indien nodig een individuele resp. nonverbale test te gebruiken. Maar ideaal is de situatie nog lang niet voor een juiste beoordeling van de leerling. Speciaal niet wanneer beleidsmogelijkheden dan wel strijdigheid in het geding is.

2.2.3. Begrijpend leesniveau en keuze van de IQ-test bij aanmelding.

Het lijkt er vanzelfsprekend toe te doen om de leesvaardigheid in de gaten te houden wanneer men een leerling een klassikale IQ-test voorzet. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat een leerling met een zeer zwakke leesvaardigheid daarvan hinder ondervindt bij het maken van een klassikale IQ-test. We zijn dit in het materiaal nagegaan en we vinden de resultaten min of meer schokkend te noemen.

Om met het meest schokkende te beginnen: de leerlingen (in totaal 135) voor wie met een leesniveau van groep 3 (een DLE tussen 0 en 10) een beschikking LWOO/PrO wordt aangevraagd. 58.5% van hen krijgt een klassikale test voorgelegd en deze wordt niet in het latere traject bijgesteld in de uiteindelijke aanvraag of na behandeling door de RVC. Van de leerlingen met een begrijpend leesniveau van groep 4 (DLE tussen 11 en 20: in totaal 3858 leerlingen) wordt 78.8% klassikaal getoetst. Ook hier kan men stellen dat het begrijpend leesniveau te laag is om leerlingen klassikaal en schriftelijk een IQ-test te laten doen. Tenslotte de lezers op groep 3 niveau (8010 leerlingen) en leerlingen op niveau groep 4 of 5 (16.659 leerlingen). Hiervan moet resp. 78 en 92% de test schriftelijk en klassikaal maken. *Ondanks het feit, dat de cijfers iets beter lijken dan 2 of 1 jaar geleden, zijn we nog ver weg van een ideale situatie.*

2.2.4. Doortoetsen bij het meten van de onderwijsprestaties.

Vorig jaar hebben we in de verantwoording gerapporteerd over de mate waarin in de praktijk adaptief getoetst cq. doorgetoetst werd bij gebruikmaking van de CITO lvs-toetsen. Voor hoe dit in zijn werk dient te gaan wordt verwezen naar de lijst van instrumenten. Men dient wel te beseffen, dat men na adaptief een toets gekozen te hebben slechts eenmaal een alternatief hoeft te kiezen. Het kan dan in principe voorkomen, dat de leerling nog buiten het verwachte gebied presteert. Voor de goede orde: de toetsversie mag niet meer dan tien DL punten afwijken van de bereikte DLE score. We zijn voor alle vier deelgebieden van de onderwijsprestaties nagegaan in hoeverre men zich aan de instructie gehouden heeft. Tevens wordt een vergelijking getrokken met verleden jaar.

Technisch Lezen.

In de praktijk komt dat neer op het al dan niet correcte gebruik van een van de toetsversies van *Leestehniek en Leestempo*. Deze toets werd slechts in zo'n 1100 gevallen (3,7 %) gebruikt. Vorig jaar werd vastgesteld, dat de toets in 66.1 % van de gevallen correct werd ingezet. Dit jaar is dat beduidend minder, nl. 55.6 %. Er werd vooral een te moeilijke toetsversie ingezet.

Begrijpend lezen.

In zo'n 50% van de gevallen wordt een Cito-toets ingezet waarop de regels van adaptief en terugtoetsen moeten worden ingezet. Het merendeel betreft de TBL-toetsen (45%) . Twee jaar geleden werd in 58% van de gevallen goed met deze toetsen gewerkt. Vorig jaar was dit percentage 63% en nu kunnen we ons verheugen op 67%. Er wordt steeds vooruitgang geboekt. We zien dat vooral de (te) moeilijke versies voor de leerlingen minder voorkomen. Een gunstige ontwikkeling.

Spelling.

Ook hier weer wordt in plm. 50% van de gevallen op een of andere manier gebruik gemaakt van een Cito-toets waarvoor adaptief toetsen en doortoetsen noodzakelijk is. Het gaat daarbij vooral om de SVS-toetsen (48%). Meer dan voor technisch en begrijpend lezen is het bij spelling mogelijk om een leerlijn te ontwikkelen en zich daar in het onderwijs te conformeren. Men kan dan ook vermoeden, dat de leerkracht beter weet, cq. vast kan stellen waar op de leerlijn een leerling zich bevindt en welke toetsversie daarbij past. Inderdaad is het zo dat het gebruik van de juiste toetsversie hier beter voor elkaar is. Werd 2 jaar geleden als een correctscore bereikt van 72.2%, vorig jaar was dat 77.1 en dit jaar zelfs 79.4%. Men mag dus aannemen, dat spelling in den lande correct gemeten wordt en dat de scores betrouwbaar zijn voor de verwijzingsprocedure.

Inzichtelijk rekenen.

Voor inzichtelijk rekenen geldt meer nog dan voor spelling dat het om systemisch inzicht en handelen gaat dat idealiter in een goed uitgedokterde leerlijn onderwezen kan worden. In feite staan onze onderwijsmethoden daarom ook bekend. Ook in het geval inzichtelijk rekenen zal de leerkracht goed voor ogen (dienen te) hebben waar een individuele leerling zich op die leerlijn bevindt. Zeker in het geval van een behoorlijke achterstand. Dit weerspiegelt zich dan ook in onze gegevens wat betreft het gebruik van de correcte toetsversie. Het blijkt nl. dat de percentages in chronologische volgorde zijn: 76.7, 81.3 en 81.7. Het laatste jaar is er nog wel vooruitgang maar het plafond lijkt wel bereikt. Dit is nog niet zo onlogisch, wanneer men de niet zo spaarzame berichten tot zich neemt waarin uiteengezet wordt dat het meer dan zeldzaam voorkomt dat ook de tweede toetsing zich niet binnen de norm van 10 percent bevindt.

Op technisch lezen na is ook dit jaar weer vaker correct adaptief getoetst en doorgetoetst. Het ziet ernaar uit dat we niet ver meer van een correcte praktijk verwijderd zijn. Wanneer we de tabellen en grafieken bekijken die aan de hier gepresenteerde resultaten ten grondslag liggen, dan valt op dat de leerlingen die niet correct getoetst zijn met een versie geconfronteerd worden die één stap van tien DLE punten hoger ligt; het kan dan gaan om een DL verschil van 11 tot 20 punten. Waakzaamheid blijft geboden.

2.2.5. De sociaal-emotionele vragenlijsten en het begrijpend leesniveau van de leerling.

Er zijn zo'n 5800 leerlingen die een IQ-score van tussen de 90 en de 120 hebben en die dus volgens de regeling aanvullend getoetst moeten worden op sociaal-emotionele aspecten. Er moeten problemen op dit gebied aangetoond kunnen worden om voor een beschikking in aanmerking te kunnen komen. Een aantal jaren geleden hebben we onderzoek in de data base gedaan en vastgesteld dat veel leerlingen zich door vragenlijsten hebben heen geworsteld waarvan vaststond dat hun leesvermogen daarvoor ontoereikend was. In de verantwoording van 2008 is toen het door de RVC-VO Landelijk goedgekeurde voorstel ontwikkeld, dat er een ondergrens voor leesvaardigheid (begrijpend lezen wel te verstaan) is waaraan een leerling moet voldoen om een zelfbeoordelingstest te mogen invullen. De absolute ondergrens is toen vastgesteld op DLE 30. Daaronder mocht dan geen zelfbeoordelingstest worden afgenomen. Voor het gebied tussen DLE 30 en 40 werden zelfbeoordelingslijsten voor de leerlingen ontraden.

Om maar meteen met de deur in huis te vallen, de gemiddelde leesscore voor de onderhavige 5800 leerlingen is DLE 38. Dit houdt dus in dat een groot deel van de leerlingen in het gebied vallen waarin eigenlijk de zelfbeoordelingslijsten niet gebruikt mogen worden.

Nu wat meer in detail. 2550 Leerlingen hebben een DLE tussen 31 en 40. Dit houdt in dat volgens de instructies bij de lijst van instrumenten de leerlingen vragenlijsten afgeraden worden. Wat vinden we (ook als we rekening houden met het feit dat in een behoorlijk aantal gevallen meerdere vragenlijsten gebruikt zijn)? In 44,4 % van de onderhavige gevallen is de Sociaal emotionele (SE) beoordeling van de leerling gebaseerd op lijsten ingevuld door ouders en/of leerkrachten. In de rest van de gevallen baseert men zich op leerlingen vragenlijsten (55.6%). Dus in meer dan de helft van de gevallen is bij leerlingen met een DLE tussen 31 en 40 de diagnose gesteld op basis van zelf ingevulde vragenlijsten. Kijken we nu naar leerlingen met een DLE van onder de 30, dan zien we dat dat om 1050 leerlingen gaat. In 49% van de gevallen wordt de diagnose hier gesteld op basis van door ouders en/of leerkrachten ingevulde lijsten. De keerzijde is, dat 51% van de leerlingen met een leesvaardigheid van maximaal eind groep 5 de SE maat genomen wordt op basis van door henzelf ingevulde vragenlijsten.

De conclusie aan het eind van deze paragraaf moet zijn, dat bij ruim 50% van de leerlingen waarvoor geldt dat ondanks dat hun begrijpend leesniveau te laag is om in zelfbeoordelingslijsten de (geïsoleerde) vragen te begrijpen en dus niet in staat geacht mogen worden adequaat deze vragen te beantwoorden, de sociaal emotionele problematiek toch wordt vastgesteld met behulp van deze zelfbeoordelingsvragenlijsten. Een praktijk die tot nadenken stemt.

2.2.6. Tot slot.

Het geheel van het data-base onderzoek overziend, kan vastgesteld worden, dat er globaal sprake kan zijn van een systematiek rond de aanvraagprocedures bij de RVC-VO die goed in elkaar steekt. De verfijningen die de laatste paar jaar zijn doorgevoerd, blijken, wanneer we de data bekijken nodig. We kunnen hierbij vooral denken aan de invoering van de kwaliteitscategorieën 0 t/m IV en om deze systematiek voor LWOO en PrO gescheiden te laten verlopen. Binnen in dergelijke systematiek kunnen we aangeven, welke instrumenten in bepaalde omstandigheden en bij bepaalde leerlingen wel of beter niet kunnen worden ingezet.

Tevens laat het onderzoek ook zien dat wanneer bepaalde instrumenten toch worden ingezet, wat dit voor consequenties heeft of kan hebben voor de resultaten van dat diagnostisch onderzoek. Met name dit onderzoek in de data base maakt duidelijk dat de gekozen oplossingen in het verleden een verandering ten goede inhielden.

Helaas zijn er ook een paar minpuntjes te noteren, waarbij vooral het correct hanteren van de diverse spellingstoetsen er een is. Maar vooral het veronachtzamen van de leesvaardigheid van de leerlingen ($DLE < 30$) ingeval de SE problematiek moet worden onderzocht, stemt tot nadenken.

3. Veranderingen in de Lijst ten opzichte van de lijst van 2010/2011

3.1. Inleiding.

Op basis van de gegevens uit hoofdstuk en in aanmerking nemende wat respondenten een paar jaar geleden (zie Verantwoording 2009/2010) als hun mening over toetsen, tests en vragenlijsten hebben gemeld, zijn we met een nieuw voorstel voor de Lijst voor schooljaar 2011-2012 gekomen. Het gaat in al deze gevallen om een herbezinning over instrumenten die al op de lijst stonden. Ook het criterium van veroudering van het instrument speelt hierbij een rol. Wanneer een instrument op een verouderde theorie is gebaseerd, of wanneer de normen te lang geleden zijn vastgesteld, gaan er allerlei niet gewenste effecten optreden, zoals het bekende Flynneffect, waarin voor intelligentie gesteld wordt dat alle 5 jaren de normen een aantal punten hoger op de score uitvallen. Het is zaak om dergelijke storende effecten zoveel mogelijk uit te sluiten. De COTAN noemt een instrument met normen die 15 jaar of ouder zijn, verouderd. Wanneer ze de grens van 20 jaar gepasseerd zijn worden ze als instrument niet meer geaccepteerd. We nemen in onze beoordeling deze standpunten van de COTAN over. In uitzonderingsgevallen (bijvoorbeeld: er is geen alternatief) wordt het instrument alsnog voor één jaar geaccepteerd. Er worden ook elk jaar nieuwe instrumenten in de markt gezet, of oude instrumenten worden vernieuwd. In dat geval is onze stelregel, dat de beoordeling door COTAN wordt afgewacht. Daarna krijgen de nieuwe producten een 0 als beoordelingscategorie in de lijst, tot voldoende ervaring met het instrument in de praktijk is opgebouwd.

3.2. Criterium Intelligentie.

Er zijn weinig nieuwe zaken te melden. Maar de volgende aspecten zijn veranderd.

- a. De *NDT* en de *NDT, alleen IQ gedeelte*, hebben voor de toepassing in het IQ-gebied van het LWOO in plaats van een categoriebeoordeling III een beoordeling IV gekregen. Dit houdt in dat ernstig aangeraden wordt een andere IQ-test te gebruiken

ingeval het om een aanvraag LWOO gaat. In het in hoofdstuk 2 besproken data base onderzoek blijkt telkens dat de NDT in verhouding tot de leerprestaties en in vergelijking met de andere tests duidelijk hoger, om niet te zeggen “te hoog” uitkomt. In het PrO-gedeelte speelt dit duidelijk niet, aangezien daar de andere klassikale tests een te groot beroep doen op schoolse kennis, bijv. in vergelijking tot de WISC.

- b. SON-R en SON-R verkort worden dit jaar voor het laatst toegestaan. Weliswaar is de laatste van recentere datum, maar de normen zijn die van SON-R uit 1988. De beide tests bleven langer op de lijst dan volgens het verouderingscriterium van de COTAN verantwoord is, maar er was voor het specifieke gebruik zoals onder Opmerkingen in de Lijst aangegeven wordt, geen duidelijk en deugdelijk alternatief voor handen. Dit is nu wel het geval met de WNV-NL. Naar verluidt wordt er aan een hernieuwde SON gewerkt.

3.3. Criterium Sociaal Emotionele Problematiek.

In dit onderdeel van de lijst is nogal veel veranderd: er zijn tests en vragenlijsten weggelaten, nieuwe instrumenten toegevoegd en een belangrijke aanwijzing voor het gebruik van een aantal instrumenten is veranderd. Om met dit laatste te beginnen:

- a. Observatieschalen/screeningsinstrumenten. Deze terminologie in noot 2, p.3 (Lijst 2010/2011 wordt niet meer gehanteerd. Daarnaast hebben we een aanwijzing zoals die staat in de handleiding van de DVL en LVL overgenomen. Men mag weliswaar nu volstaan met een enkele vragenlijst, maar de voorkeur gaat uit naar een combinatie van beide lijsten (die van leerkracht en van de leerling). Het gaat hier om de DVL(AVL)/LVL, de TPVO lijsten en de combinatie TRF/YSR.
- b. PMT-K. Na jarenlange trouwe dienst is de PMT-K die vorig jaar voor het laatst was toegestaan, van de lijst verdwenen. Op de NPV-J na is deze test het meest gebruikte instrument geweest voor sociaal emotionele problematiek. De theorie is verouderd en de normen niet meer van deze tijd. De test heeft zolang op onze jaarlijkse lijsten gestaan, omdat er geen deugdelijk alternatief was. Die is er nu wel in de vorm van de LMT. *(de uitgever deelt ons mee, dat ze met een herziening van de PMT-K gestart zijn; in dat geval wachten we de beoordeling van de COTAN af).*
- c. LMT. Vorig jaar was deze leermotivatietest net voorhanden, maar toen aarzelde de commissie nog, om de test op te nemen. Dit omdat de criteriumvaliditeit onvoldoende dan wel nog niet bepaald was. Ondertussen zijn de constructeurs daarmee bezig. In onze vroegere “Verantwoordingen” hebben we de criteriumvaliditeit als belangrijk fenomeen nogal eens geproblematiseerd, zoals dat ook voor de leerprestaties het geval was. We gaan ervan uit, dat de test diagnostisch is en de huidige stand weergeeft zonder uitspraken te doen over de toekomst.
- d. CBTVO. Deze vragenlijst is nieuw en is door de COTAN positief beoordeeld. Het is nu zaak om over deze lijst gegevens over de praktische bruikbaarheid te vergaren.

- e. SCHOBL-R, A+B. Het gaat hier om een lijst uit 1993. Het verdwijnen van de lijst werd vorig jaar aangekondigd en is thans definitief. De lijst werd de laatste jaren nauwelijks nog gebruikt (afgelopen jaar in 5 van de 11.000 gevallen).
- f. SSAT stond vorig jaar voor het laatst op de lijst, de normen zijn verouderd want van 1995. In percentage van gebruik uitgedrukt, het gebruik was minimaal (0.2%).
- g. VAK. De normen zijn verouderd en het gebruik is minimaal: 0.02%. De lijst is dit jaar voor het laatst toegestaan.

3.4. Criterium leerachterstanden

3.4.1. Inleiding

Ten aanzien van de leerachterstanden zijn er 2 aspecten die in alle vier aspecten van de te meten schoolprestaties een rol spelen. Vandaar dat we deze er hier even uitlichten.

Ten eerste moeten we het hebben over de niveautoets plus van het Cito. Deze toets is speciaal geconstrueerd voor die leerlingen waarvoor de Cito-eindtoets te moeilijk is. Dus speciaal ook voor onze leerlingendoelgroep. En omdat hij parallel met de eindtoets wordt afgenomen is deze toets ook jaarlijks anders. De onderliggende theorie, toetsconstructie, normeringen e.d. zijn door de COTAN positief beoordeeld. Elke jaarlijkse toetsversie behoeft niet de instemming van de COTAN. Voor de gebruiker van de toets ten behoeve van een LWOO/PrO aanvraag geldt dat hij alleen de versie van dat jaar mag gebruiken. Dus binnen de huidige lijst mag alleen de versie van 2011 gebruikt worden ter vaststelling van leerachterstanden.

Ten tweede de inmiddels vertrouwde problematiek rond de vernieuwde lvs toetsen van het Cito, de LOVS toetsen. Vorig jaar hadden we na ampel beraad en vooral ook om scholen niet te benadelen, die deze toetsen al hadden aangeschaft in de veronderstelling dat ze gebruikt mochten worden voor een aanvraag bij de RVC-VO, besloten de LOVS voor één jaar toe te staan. Dit echter wel onder de uitdrukkelijke conditie, dat de toetsen zo snel mogelijk - en wel voor 1 mei 2010- door de COTAN beoordeeld zouden zijn. Ondertussen zijn een aantal LOVS-toetsen (Rek/Wisk en Spelling) door de COTAN beoordeeld en positief beoordeeld. De verwachting is omdat data base van de vragenverzamelingen, onderzoeksopzet, normeringsprincipe e.d. nauw aansluiten bij die van het vertrouwde lvs-systeem, ook de overige toetsen de COTAN instemming zullen wegdragen. We gaan dan ook akkoord met het plaatsen van de LOVS op de lijst voor alle 4 gebieden. Tevens zijn ook de automatisch bijgeleverde internetversies toegestaan, alhoewel voor het gebruik ervan nog aanpassingen in de database moeten plaatsvinden. Dit omdat de internet geen ruwe scores laat zien maar alleen vaardigheidsscores en DLE waarden.

3.4.2. Technisch lezen

- a. Brus de toets heeft in het kader van verouderde normen een categorie beoordeling 2 gekregen.
- b. Klepel heeft ook om redenen van veroudering een beoordeling II gekregen.
- c. LOVS DMT, zie par. 3.4.1.

d. LOVS AVI zie par. 3.4.1

e. Niveautoets&NiveautoetsPlus. Zie par. 3.4.1

3.4.3. Begrijpend Lezen

a. TPVO Testserie. Voor de beoordelingscategorie PrO is “niet van toepassing” veranderd in 0. Dit omdat het bereik van de toets van DLE naar DLE 10 is bijgesteld.

b. Niveautoets&NiveautoetsPlus, zie par. 4.3.1.

c. LOVS begrijpend Lezen, zie par. 4.3.1.

3.4.4. Spelling

a. LOVS spelling, is (zie par. 4.3.1.) met beoordeling 1 in de lijst opgenomen.

b. Niveautoets&NiveautoetsPlus, zie par. 4.3.1.

3.4.5. Rekenen

a. LOVS Rekenen en wiskunde is dit jaar naast de Cito-toets uit 2002 in de lijst geplaatst (zie verder par. 4.3.1).

b. Niveautoets&NiveautoetsPlus zie par. 4.3.1